

PISA

У ЦЕНТРИ УВАГИ

6

Яке значення для освітньої системи має те, що учнів залишають на другий рік або відраховують зі школи?

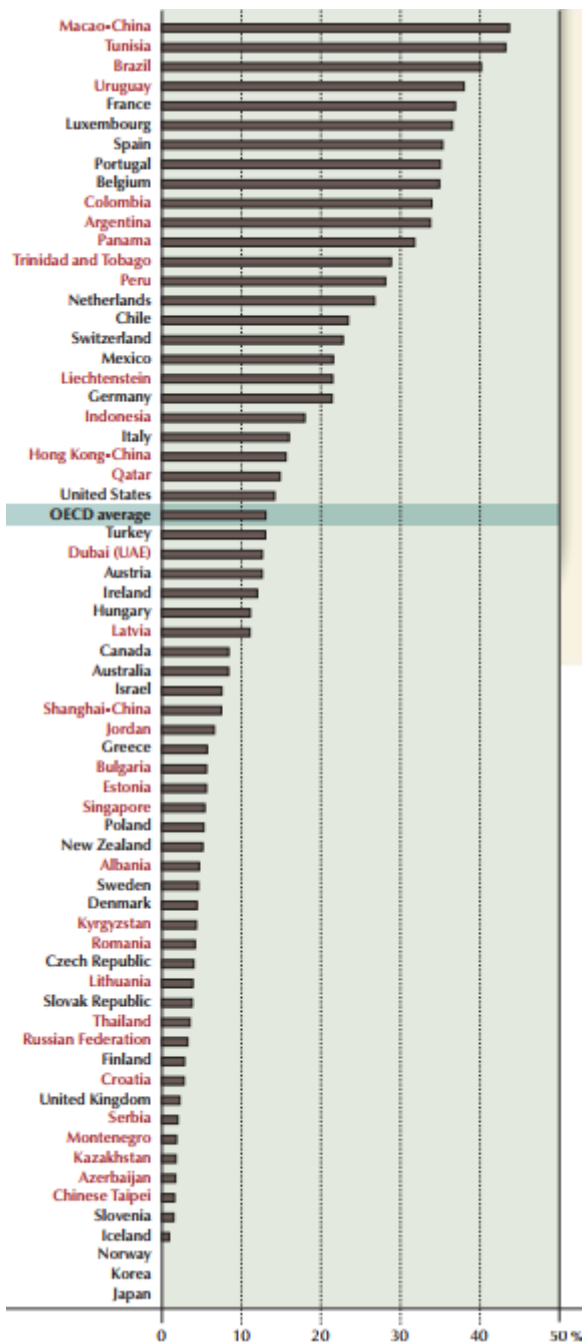
- ✓ Залишати багатьох учнів на другий рік може дорого коштувати країнам.
- ✓ Учасники тестування отримують нижчі результати PISA в тих країнах, де багатьох учнів залишають на другий рік. До того ж у цих країнах соціально-економічні передумови для навчання сильніше впливають на навчальні досягнення учнів. Такі ж низькі результати отримують і учні тих країн, де поширеною практикою є відрахування невстигаючих або недисциплінованих учнів зі школи.
- ✓ У країнах, де відрахування учнів відбувається нечасто, натомість застосовуються інші практики для організації роботи з тими, кому важко дається навчання. Наприклад, це може бути надання навчальним закладам більшої автономії у розробці навчальних програм і системи оцінювання навчальних досягнень учнів.

Системи освіти країн світу по-різному долають труднощі, які виникають з тими чи іншими групами учнів. У деяких країнах навчальні заклади є загальнодоступними й надають обов'язкову загальну освіту, тобто такі заклади не вибирають собі учнів, але прагнуть забезпечити всіх, хто в них навчається, однаковими можливостями. У результаті тільки окремі школи або вчителі можуть забезпечити індивідуальний підхід до кожного учня. В інших країнах учнів розподіляють по різних школах або класах в межах шкіл з метою навчити кожного відповідно до його/її особистого навчального потенціалу, інтересів і/або поведінки. У цих країнах учнів з низькими навчальними досягненнями залишають на другий рік, а невстигаючих і недисциплінованих учнів переводять до інших шкіл.

Практика залишати учнів на другий рік є поширеною в окремих країнах

За даними PISA-2009, по країнах ОЕСР у середньому 13% 15-річних учнів повідомили про те, що їх хоча б один раз залишали на другий рік. Із них 7% залишалися на другий рік у початкових класах, 6% - у середніх і 2% — у старших. Більше 97% учнів у Фінляндії, Ісландії, Словенії, Великобританія, партнерських країнах ОЕСР Азербайджані, Хорватії, Казахстані, Чорногорії, Сербії й економіці Китайському Тайбеї повідомили, що їх ніколи не залишали на другий рік. Немає практики залишати учнів на другий рік і в Японії, Кореї та Норвегії. Але більше 25% учнів у Бельгії, Франції, Люксембурзі, Нідерландах, Португалії, Іспанії, партнерських країнах ОЕСР Аргентині, Бразилії, Колумбії, Панамі, Перу, Тринідаді й Тобаго, Тунісі, Уругваї й економіці Макао (Китай) повідомили, що їх залишали на другий рік.

Відсоток учнів, які повідомили про те, що вони хоча б один раз залишалися на другий рік у молодших, середніх або старших класах

Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2009, рис. IV.3.1.

Але практика залишати учнів на другий рік потребує грошей

Коли в тій чи іншій країні учнів залишають на другий рік, вона витрачає додаткові кошти. З одного боку ці витрати включають вартість забезпечення ще одного року навчання для таких учнів. З іншого – додаткові витрати виникають, коли учні щонайменше на один рік пізніше виходять на ринок праці, але відшкодувати такі витрати доведеться суспільству.

Серед країн, де учнів залишають на другий рік і стосовно яких є відповідні дані, слід виділити Ісландію й Словенію. У цих країнах вартість застосування такої практики для однієї вікової групи може скласти лише 0,5% або менше від суми, яку витрачає кожна країна на освіту учнів початкових і середніх класів на рік. Якщо перевести цю вартість на грошовий еквівалент, який витрачається на одного 15-річного учня, то він становитиме 500 доларів США або менше. У Бельгії, Нідерландах та Іспанії вартість застосування практики залишати учнів на другий рік складає 10% або більше від витрат країни на освіту учнів початкових і середніх класів на рік. У цих країнах витрати на одного учня становлять 11 000 доларів США і більше. Ці дані ґрунтуються на припущенні, що учні, яких залишають на другий рік, отримують тільки неповну середню освіту. Якщо припускати отримання ними освіти вищих рівнів, витрати будуть ще більшими.

Чи отримують країни, які погоджуються на такі витрати, хоча б якусь користь від них? Наприклад, покращення навчальних результатів на національному рівні або збільшення рівня доступності й справедливості в системі освіти? У країнах, де багато учнів залишають на другий рік, результати PISA невисокі. За даними PISA-2009, близько 15% різниці між загальними навчальними результатами серед країн ОЕСР пояснюється різницею відсотку учнів, яких залишають на другий рік. У країнах, де практику залишати на другий рік застосовують часто, соціально-економічні передумови для навчання сильніше впливають на навчальні досягнення учнів, незалежно від економічних показників таких країн.

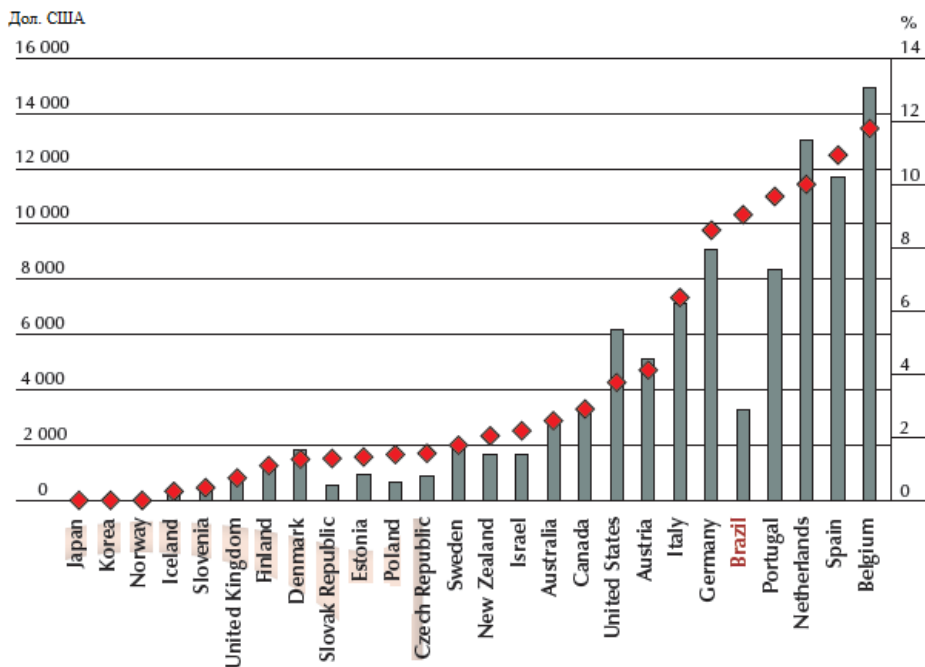
Іншою поширеною практикою в системах освіти окремих країн є переведення учнів з низькими навчальними досягненнями, проблемною поведінкою або особливими навчальними потребами з одних шкіл до інших. У середньому 18% учнів у країнах ОЕСР навчаються в школах, керівники яких абсолютно погоджуються із твердженням про готовність переводити учнів із такими проблемами до інших навчальних закладів. В Австралії, Фінляндії, Ісландії, Ірландії, Новій Зеландії, Норвегії, Португалії, Великобританії й у партнерських країнах ОЕСР Ліхтенштейні й Сінгапурі менше 3% учнів навчаються у школах, керівництво яких упевнено повідомило про таку готовність; в Австрії, Бельгії, Греції, Люксембурзі, партнерських країнах ОЕСР Колумбії, Індонезії, Йорданії, Катарі, Румунії й економіці Макао (Китай) більше 40% учнів навчаються в таких школах.

У PISA-2009 було виявлено, що країни, у яких більше учнів переводять до інших шкіл через низькі результати в навчанні або проблемну поведінку, мають низькі результати в тестуванні. Більше третини різниці між загальними навчальними результатами по країнах фактично пояснюється частотою відрахування учнів зі шкіл і переведення їх до інших навчальних закладів, незалежно від економічних показників таких країн.

У тих країнах, де учнів часто відраховують і/або переводять до інших шкіл, соціально-економічні передумови для навчання сильніше впливають на навчальні досягнення учнів. Між школами таких країн існує більша різниця результатів PISA, навіть після врахування національного доходу країни. Ці висновки дозволяють припустити, що переведення учнів пов'язане із соціально-економічною сегрегацією в національних системах освіти, де згодом учні з більш забезпечених і благополучних сімей залишаються в школах із найвищими навчальними показниками, а учні з малозабезпечених і неблагополучних сімей, навпаки, – у навчальних закладах з низькими показниками в навчанні. Однак дослідження PISA не має на меті вимірювання причин і наслідків. Тому це припущення не свідчить про те, що як тільки країни відмовляться від практики переведення проблемних учнів до інших шкіл, їхні навчальні результати автоматично покращаться.

Витрати на повторне навчання учнів, яких залишають на другий рік (припускаючи, що ці учні отримають тільки неповну середню освіту)

- Вартість одного року повторного навчання для 15-річних учнів (на одного учня, у доларах США, за ПКС (ПКС – паритет купівельної спроможності; англ. purchasing power parity, PPP)
- ◆ Співвідношення вартості одного року повторного навчання для 15-річних учнів і річного показника національних витрат на початкову й середню освіту (за даними 2007 року, у відсотках)

Заувага: У цих даних не враховуються ані потенційні переваги від повторного навчання в тому чи іншому класі, ані витрати, які б несли країни в разі відмови від практики залишати учнів на другий рік. Наприклад, учні, які повторно вчилися в тому чи іншому класі, можуть бути краще підготовленими до ринку праці, ніж інші; навчальні заклади, можливо, витратять більше на заходи з покращення оцінок для невстигаючих учнів (індивідуальні заняття, забезпечення додатковим навчальним матеріалом тощо) у разі неможливості залишити їх на другий рік навчання в тому самому класі й т.д.

Переведення до інших навчальних закладів – не єдиний спосіб задовольнити навчальні потреби різних груп учнів

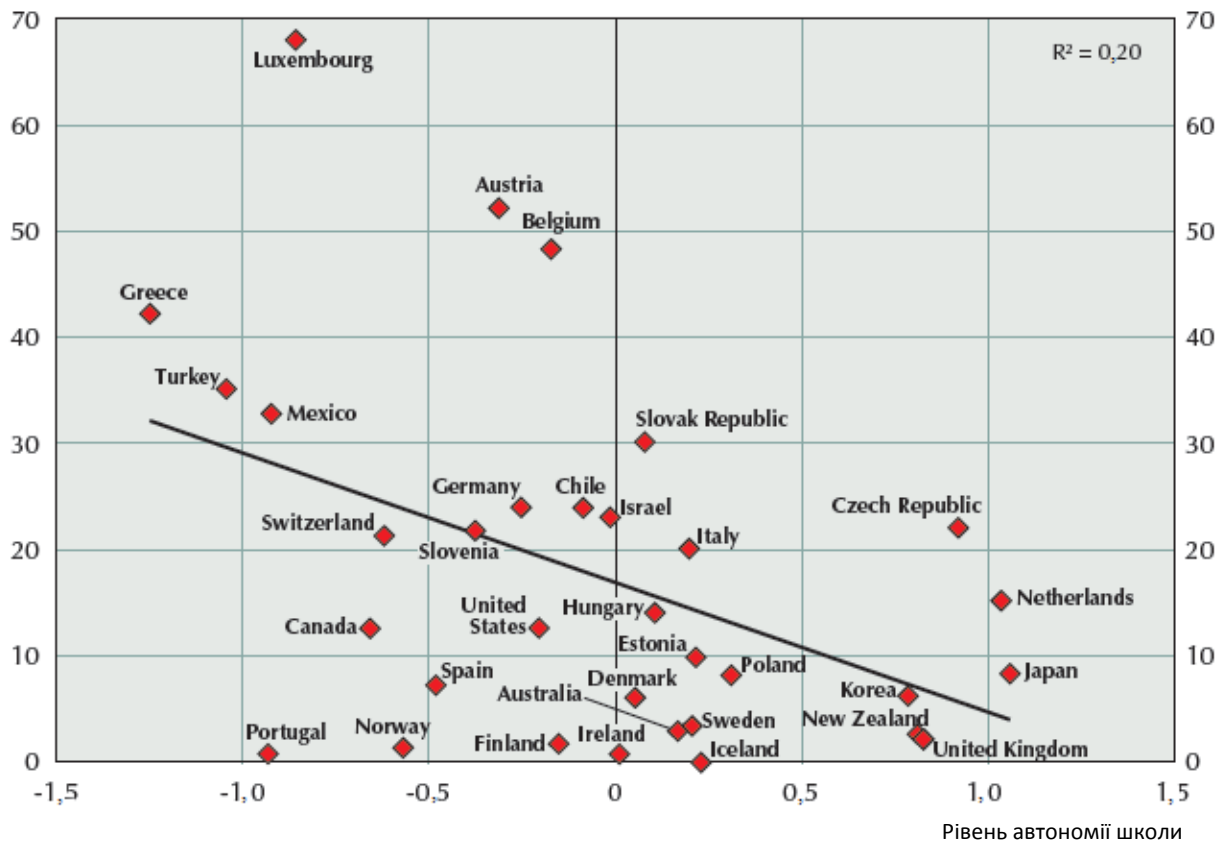
Не всі школи використовують практику переведення учнів до інших навчальних закладів з метою врахувати їхні індивідуальні здібності, потенціал та інтереси. Для цього є й інші шляхи. Наприклад, у країнах, де рідко переводять учнів до інших навчальних закладів, керівники шкіл часто повідомляють про те, що вони мають більше автономії у виборі політики оцінювання своїх учнів, у питаннях, пов'язаних із переліком дисциплін для викладання, у визначенні змісту й навчальних посібників для таких дисциплін. Усі ці заходи також допомагають задовольнити потреби різних груп учнів. У країнах із високим ступенем відповідальності шкіл за власні навчальні програми й політику оцінювання на 20% рідше переводять учнів з одних шкіл до інших у зв'язку з низькими результатами в навчанні або проблемною поведінкою (дані по країнах ОЕСР).

Отже, деякі країни намагаються врахувати потреби різних учнів, змушуючи невстигаючих повторно навчатися в тому чи іншому класі або переводячи їх до інших шкіл. Але отримані в ході дослідження результати допомагають зрозуміти, що це не забезпечує покращення загальних навчальних досягнень країнам. У деяких випадках навіть відбувається загострення соціально-економічної нерівності, пов'язаної з доступністю й справедливістю освіти. Учителі таких країн можуть бути менш мотивованими працювати з невстигаючими учнями, якщо вони знають про можливість переведення цих учнів до інших навчальних закладів. Керівники систем освіти цих країн мають замислитись над створенням відповідної мотивації, яка дозволить уникати «відкидання» частини учнів навчальними закладами.

У країнах, де учнів рідко переводять до інших шкіл, є тенденція надавати більше автономії школам у розробці навчальних програм і політики оцінювання

відсоток учнів у школах, де застосовують практику переведення до інших навчальних закладів

відсоток учнів у школах, де застосовують практику переведення до інших навчальних закладів

Заувага: Рівень автономії школи вимірюється індексом відповідальності школи за власні навчальні програми й систему оцінювання. Додатні значення вказують на більшу автономію.

Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2009, рис. IV.3.3а і IV.3.6.

Узагальнення: У деяких країнах учнів розподіляють по школах або класах в межах шкіл відповідно до їхнього навчального потенціалу, інтересів або поведінки. З такою метою невстигаючих учнів можуть залишати на другий рік навчатися повторно в тому самому класі або переводити до інших шкіл. Але такі заходи можуть дорого коштувати країні. При цьому вони ні покращують результатів навчання, ні роблять освіту більш доступною та справедливою.

За більш детальною інформацією звертайтеся до Міяко Ікеда (Miyako Ikeda, Miyako.Ikeda@oecd.org)

Ознайомтеся із PISA 2009 Results: What Makes a School Successful? Resources, Policies and Practices (Volume IV), а також Note on the estimation of the cost of repetition
<http://www.oecd.org/dataoecd/35/29/48362484.pdf>

Відвідайте сайт:
www.pisa.oecd.org

Читайте також:

Приватні школи: хто отримує від них користь?